

ΝΕΕΣ ΕΠΟΧΕΣ

Ιδέες και Τέχνες, Γράμματα, Πολιτισμός, Επιστήμες

Τι κρύβουν τα χειρόγραφα του Κουμράν

Με αφορμή την έκθεση που πραγματοποιείται αυτό τον καιρό στο Μουσείο Ρωμαϊκών και Γερμανικών Αρχαιοτήτων της Κολονίας ο Σπ. Μοσκόβου παρουσιάζει τα κείμενα μιας ομάδας Εσσαίων που θεωρούνται συγγενικά με τον χριστιανισμό

ΣΠ. ΜΟΣΚΟΒΟΥ

Την άνοιξη του 1947 ο νεαρός βεδουίνος Εντ Ντχιμπ, «το τσακάλι», σκαρφαλωμένος στις απόκρημνες όχθες της Νεκράς Θαλάσσης, σε ένα τοπίο καμένο από τον ήλιο και την αρμύρα, ανακάλυψε τυχαία μέσα σε μια σπηλιά ένα δερμάτινο κύλινδρο. Τον πούλησε σε έναν παπουτσή της Βηθλεέμ και αυτός με το έμπειρο μάτι του δεύτερου επαγγέλματός του, του κλεπταποδόχου, διαπίστωσε πάνω στο παμπάλαιο δέρμα κάποια αρχαία γραφή, υλικό δηλαδή απρόσφορο για σόλες, αλλά ιδανικό για γρήγορο κέρδος. Έτσι ξεκίνησε η ιστορία μιας από τις μεγαλύτερες αρχαιολογικές ανακαλύψεις του αιώνα μας. Στις σπηλιές γύρω από τα ερείπια του αρχαίου οικισμού Κουμράν εντοπίστηκε μια ολόκληρη βιβλιοθήκη με κείμενα γραμμένα από τον 2ο π.Χ. ως τον 1ο μ.Χ. αιώνα, μια εποχή που γνωρίζαμε μόνο από τις μαρτυρίες του Πλίνιου του Πρεσβύτερου, του Φλάβιου Ιώσηπου και του Φίλωνος Αλεξανδρείας. Τα κείμενα αυτά ήρθαν σιγά σιγά στο φως με εναλλασσόμενες αποστολές πάμππτων βεδουίνων, φιλάργυρων μοναχών και φιλοπερίεργων λογίων σε μια δύσκολη περίοδο που επιβράδυνε τις έρευνες. Οι Βρετανοί αποχώρησαν από την Παλαιστίνη, ιδρύθηκε το κράτος του Ισραήλ, έγινε η επίθεση της Αραβικής Λεγεώνας.

Συνολικά ως το τέλος της δεκαετίας του '50 βρέθηκαν 15.000 αποσπάσματα 800 κυλίνδρων, το θεολογικό καταπίστευμα της κοινότητας του Κουμράν, μιας ομάδας των Εσσαίων που έζησαν απομονωμένοι στον γκρεμό πάνω από τη Νεκρά Θάλασσα ως το 68 μ.Χ., οπότε και διαλύθηκαν από τους Ρωμαίους. Ήταν μία από τις ποικίλες αλτρωτικές αιρέσεις της εβραϊκής θρησκείας που είχαν δημιουργηθεί ως αντίδραση στην ελληνιστική πρώτα και στη ρωμαϊκή στη συνέχεια καταπίεση. Η βιβλιοθήκη τους περιελάμβανε βιβλικά κείμενα, απόκρυφα της Παλαιάς Διαθήκης και κανόνες της κοινότητας. Για πρώτη φορά στο Κουμράν βρέθηκαν βιβλικά κείμενα από την εποχή της γένεσης του χριστιανισμού. Τα πρώτα εβραϊκά κείμενα της Παλαιάς Διαθήκης που διαθέταμε ως το 1947 ανάγονται στο 1000 μ.Χ., τα πρώτα ελληνικά κείμενα της μετάφρασης των Εβδομήκοντα στον 4ο αιώνα μ.Χ. Επρεπε λοιπόν να αναθεωρηθεί η παραδεδομένη μορφή της Παλαιάς Διαθήκης;

Για πρώτη φορά στο Κουμράν βρέθηκαν κείμενα από την περίοδο της μετάβασης της εβραϊκής θρησκείας από

το βιβλικό στο ραβινικό στάδιο, κείμενα που φαίνονταν εκ πρώτης τουλάχιστον όψεως συγγενικά με τη χριστιανική διδασκαλία. Ήταν μήπως ο Ιησούς Εσσαίος, ήταν ο Ιωάννης ο Βαπτιστής από το Κουμράν, κλονίζονταν τα θεμέλια του χριστιανισμού; Επί δεκαετίες τα χειρόγραφα του Κουμράν δεν ήταν πλήρως προσιτά στην επιστήμη και έτσι οι πρώτες απαντήσεις στα ερωτήματα αυτά δόθηκαν συχνά ερήμην των δεδομένων. Στο καλειδοσκόπιο των ευφάνταστων ιστοριοδιφών τα στρυφνά τεκμήρια του Κουμράν έδωσαν τις πιο απίθανες φαντασμαγορίες. Απολογισμός: η σχετική βιβλιογραφία έφθασε τα τελευταία 50 χρόνια στους 20.000 τίτλους.

Τα ίδια τα κείμενα παραδόθηκαν χωρίς κανέναν πια περιορισμό στην έρευνα από το 1991 και βρίσκονται μοιρασμένα ανάμεσα στο Μουσείο του Ισραήλ στη Δυτική Ιερουσαλήμ και στο Μουσείο Ροκφέλερ στην Ανατολική. Μια ενδεικτική επιλογή των ευρημάτων του Κουμράν φιλοξενεί αυτό τον καιρό το Μουσείο Ρωμαϊκών και Γερμανικών Αρχαιοτήτων στην Κολονία. Η προσεκτική παρατήρησή τους τιθασει τη φαντασία και μας επιτρέπει την κατάδυση στη ζωή και στις δοξασίες μιας θρησκώληπτης ομάδας εβραίων αναχωρητών. Υπήρξαν μανιώδεις γραφείς. Στην Κολονία εκτίθεται ένα μικροσκοπικό μελανοδοχείο που βρέθηκε στα ερείπια του οικισμού μέσα σε ένα δωμάτιο με ένα μακρόστενο τραπέζι. Κατά πάσαν πιθανότητα ήταν το αντιγραφικό εργαστήριο της κοινότητας, από το οποίο προέρχονται τα χειρόγραφα στις γύρω σπηλιές. Τα έκρυψαν εκεί μέσα σε πήλινα πιθάκια για να τα διασώσουν από τους ρωμαίους επιδρομείς. Οι ευλαβείς Εσσαίοι όμως είχαν και άλλες έγνοιες. Εξελίχθηκαν σε δεινούς αγγειοπλάστες και μάλιστα εφευρέτες των πιάτων μιας χρήσεως, επειδή τους απαγορευόταν να ξαναχρησιμοποιήσουν δεύτερη φορά τη μολυσμένη από κρέας ή γάλα πήλινη γαβάθα τους. Αλλά και το θαυμάσιο ηλιακό τους ρολόι εξαιρετικής ακριβείας διασώθηκε ως σήμερα. Βάσει των κανόνων, αλίμονο στους ευσεβείς που δεν αφιέρωναν αυστηρά τουλάχιστον το ένα τρίτο της ημέρας και το ένα τρίτο της νύχτας στον στοχασμό επί των κειμένων της τωρά.

Το πιο εντυπωσιακό έκθεμα της Κολονίας είναι αναμφίβολα ένα απόσπασμα σε μέγεθος εικοσάρικου από τον λεγόμενο Πολεμικό Κύλινδρο. Ο «Κύριος της Δικαιοσύνης» οδηγεί τους «Υιούς του Φωτός» στην αποφασιστική μάχη εναντίον των «Υιών του Σκότους». Η εβραϊκή διαθέτει ως γνωστόν ψηφία μόνο για τα σύμφωνα, τα δε φωνήεντα δηλώνονται με στίγματα πάνω ή κάτω από τα σύμφωνα. Το πολεμικό απόσπασμα του Κουμράν όμως στερείται στιγμάτων και εδώ αρχίζει η δουλειά του ερμηνευτικού καλειδοσκοπίου. Το κείμενο ενδέχεται να εννοεί ότι ο αρχηγός της κοινότητας φονεύει τους εχθρούς, ενδέχεται όμως να σημαίνει και το ακριβώς αντίθετο, ότι φονεύεται δηλαδή από τους εχθρούς, με τη συντριπτική συνέπεια η χριστιανική ιδέα του πάσχοντος μεσσία να εμφανίζεται ήδη στη φιλολογία των Εσσαίων του Κουμράν. Εμμεση βοήθεια υπέρ της πρώτης εκδοχής βρίσκουμε στα υπόλοιπα κείμενα της κοινότητας, όπου δεν υπάρχει η παραμικρή νύξη για ένα μεσσία που να αφίσταται από την κλασική εβραϊκή παράδοση του τιμωρού. Δύο ακόμη λαμπρά δείγματα από τη βιβλιοθήκη του Κουμράν: το χειρόγραφο του Λευιτικού με πολλές ορθότερες γραφές από το ως σήμερα γνωστό κείμενο και το χειρόγραφο των Ψαλμών, μήκους ενάμισι μέτρου, που μας αποκάλυψε για πρώτη φορά το εβραϊκό πρωτότυπο τριών ψαλμών. Ως σήμερα ήταν γνωστοί μόνο στην ελληνική και στη συριακή τους μετάφραση.

Εστω και αν δεν εκτίθενται στην Κολονία, αξίζει να υπενθυμίσουμε ότι στην έβδομη σπηλιά του Κουμράν βρέθηκαν αποκλειστικά και μόνο ελληνικά χειρόγραφα, δεδομένο που κάνει πολλούς ερευνητές να πιστεύουν ότι εκεί κατοικούσε ο καθηγητής ελληνικών της κοινότητας. Ένα μάλιστα μικροσκοπικό απόσπασμα προκάλεσε σάλο, επειδή ταυτίστηκε με το Κατά Μάρκον Ευαγγέλιο, με συνέπεια η συγγραφή του να χρονολογηθεί πριν από το 68 μ.Χ. και να θεωρηθεί έτσι η πιο αυθεντική μαρτυρία για τον βίο και την πολιτεία του Ιησού. Τελικά έγκυροι κλασικοί φιλόλογοι με τη βοήθεια κομπιούτερ απέδειξαν ότι το λιλιπούτειο χωρίο θα μπορούσε κάλλιστα να είναι κείμενο του Θουκυδίδη ή ακόμη και του Ομήρου. Του χρόνου ολοκληρώνεται η έκδοση όλων των χειρογράφων και αποσπασμάτων του Κουμράν, οπότε η έρευνα θα περάσει στο δεύτερο στάδιο, στη γλωσσική και θεολογική επεξεργασία των πολύτιμων αυτών κειμένων από τους πιο φειδωλούς σε γραπτές μαρτυρίες αιώνες. Ανατρεπτικά συμπεράσματα για την ιστορία της εβραϊκής και της χριστιανικής θρησκείας δεν αναμένονται πλέον. Αλλά και χωρίς αυτά, τα χειρόγραφα της Νεκράς Θαλάσσης διατηρούν τη γοητεία τους γιατί μας μεταφέρουν σε μια ιστορική εποχή, σε ένα πνευματικό κλίμα, μέσα από το οποίο αναπήδησε τελικά και ο χριστιανισμός.

Ο κ. Σπύρος Μοσκόβου είναι δημοσιογράφος της Deutsche Welle.

**Το ΒΗΜΑ, 14/02/1999 , Σελ.: Β07
Κωδικός άρθρου: Β12520Β071
ID: 137470**

Αυτό το κείμενο εκτυπώθηκε από "ΤΟ ΒΗΜΑ", στη διεύθυνση http://tovima.dolnet.gr/print_article.php?e=B&f=12520&m=B07&aa=1